

Tips voor het stemmen van een Band

© Chris Apps, 2000

Orig. "Tips on tuning a band".

Vrij vertaald in het Nederlands door H. Dolmans

Herdrukt door Holbaek Pipe Band met vriendelijke toestemming van de auteur.

Een aan mij gestelde vraag luidde: Als ik de band aan het stemmen ben, dan blijf ik steeds de tape aanpassen. Wat is de beste manier om de toonhoogte te bepalen en dat deze voor een langere tijd goed ingesteld blijft?

Het Chanter-reed van een GHB (Great Highland Bagpipe) is blootgesteld aan het heersende microklimaat waarin deze zich bevindt. Dit microklimaat verandert door factoren zoals weersomstandigheden, de duur van het spelen van de GHB, en de manier van inblazen door de piper. Iedere piper in de band heeft een uniek reed d.w.z. geen enkel reed heeft dezelfde structuur / eigenschappen en tevens blaast iedere piper verschillend voor wat betreft de luchtvochtigheid in zijn GHB.

Een reed dat te nat wordt heeft de tendens te diep of te vlak te klinken, en een reed dat te droog wordt, zal hoger en scherper klinken. Daarom is het van belang, om de hoeveelheid vocht in het luchtreservoir te reguleren zodat de conditie van de GHB gelijktijdig met de andere GHB's van de band onder dezelfde omstandigheden verandert.

Er zijn verschillende manieren om het luchtvochtigheidsprobleem te verminderen. Een van de meest gebruikte manieren is het gebruik van de zgn. 'Water-trap'; dit is op een eenvoudige manier zelf te maken. Je neemt een stuk rubberen slang met een diameter die vergelijkbaar is met de diameter van de blowpipe-stock.

De lengte van deze slang moet reiken tot aan het hoogste, achterste deel van het luchtreservoir waarbij de luchtslang dus gebogen in de leren zak komt te zitten. Het uiteinde van deze 'water-trap' wordt dichtgemaakt met een stuk kurk of rubberen stop; direct onder deze kurk maakt men enige gaten zodat de lucht wordt geblazen richting de voorkant van de leren zak.

De vochtige lucht zal door de slang, die in een boog staat, stromen en door afkoeling condenseren. Overtollig vocht kan afgegoten worden door de blowpipe los te koppelen en de doedelzak schuin te houden. Deze watertrap kan gebruikt worden bij zowel leren als ook synthetische zakken.

Er bestaat ook nog een veel hoger ontwikkelde versie van een synthetische doedelzak waarin een luchtfiltersysteem ingebouwd is. Dit filtersysteem heeft een vochtscheider, die de vochtigheid voor zowel de dronereeds als het chanterreed individueel regelt. Het systeem is zeer efficiënt, echter moet men wel rekening houden met het feit dat een chanterreed een zekere mate van luchtvochtigheid nodig heeft, om er mee te kunnen spelen.

Een piper die 'droge' lucht in zijn GHB blaast, of tijdens zeer warm en droog weer speelt, zal waarschijnlijk het filtersysteem met vochtscheider uit zijn GHB moeten halen, om toch voldoende vocht bij de reeds te laten komen.

Zodra het vochtigheidsprobleem opgelost is, zal het veel makkelijker worden om de chanter goed te stemmen en de afstelling ook voor een langere tijd te kunnen houden zonder opnieuw te moeten bijstellen.

Voordat men een band kan stemmen, moeten alle pipers hun GHB inspelen voor de duur van ongeveer 10 á 15 min, om ervoor te zorgen dat er voldoende vochtigheid bij de reeds kan komen. Als men de chanters van de band wil afstemmen op elkaar, is het van belang dat men een piper neemt, die over een goede techniek beschikt en voor een constante druk kan zorgen en ook een toon kan vasthouden (= good blowing tone) Alle andere chanters worden dan afgestemd op de chanter van de 'voorbeeldspeler' (= foundation player)

Eerst wordt de chanter en de drones van de voorbeeldspeler op elkaar afgestemd. Daarna wordt zijn / haar chanter vergeleken met de volgende speler.

Het is van groot belang dat degene die afstemt op de voorbeeldspeler, niet probeert de juiste toon te vinden door de druk in het luchtreservoir te veranderen d.w.z. tijdens het spelen de arm harder op de zak te laten drukken om zo de toon van een noot te corrigeren om zo in de buurt te komen van de gespeelde toon door de voorbeeldspeler.

De toon moet gecorrigeerd worden door het chanterreed dieper of minder diep in de chanter te steken, of door de gaten van de chanter af te plakken met tape. Op de dag van de competitie wordt aanbevolen om alleen de tape nog te veranderen en niets meer bij te stellen aan het chanterreed zelf en het gewoon in de chanter te laten zitten zoals tijdens het afstemmen een dag ervoor al gebeurd is.

De eerste noot die gestemd moet worden is de Low A; Als er een verschil hoorbaar is in vergelijking met de voorbeeldspeler, dan kan degene die stemt het gat afplakken om zo de dwarsdoorsnede van het gat te verkleinen wat ervoor zorgt dat Low A vlakker en dieper klinkt. Het afplakken gebeurt aan de bovenkant van het gaatje.

Nadat beide chanters met elkaar weer vergeleken zijn en identiek klinken (iedere noot met elkaar vergelijken en evt. aanpassen met tape) kan de afstemmende piper zijn drones gaan instellen op de Low A. Het bespaart veel tijd als iedere piper zelfstandig zijn GHB kan afstemmen als eenmaal de Low A goed klinkt. Indien dit niet het geval is zal iedere noot op de chanter vergeleken moeten worden met de chanter van de voorbeeldspeler. Het spreekt voor zich dat dit veel tijd kost en niet vlak voor een optreden of wedstrijd moet gebeuren maar een dag van tevoren.

Deze hele procedure wordt door de overige spelers van de band herhaald totdat alle chanters afgestemd zijn op de voorbeeldspeler en identiek klinken.

Om het vochtigheidsniveau in de GHB te behouden, moet de gezamenlijke band met elkaar spelen. De voorbeeldspeler en / of de PM kunnen om de groep heen lopen en luisteren of de GHB's harmonieus klinken. Indien nodig kunnen de laatste bijstellingen gedaan worden. De drones kunnen ook afgestemd worden op de drones van de voorbeeldspeler of men gebruikt een modern stemapparaat zodat zeer nauwkeurig

afgestemd kan worden. Men kan een meting verrichten van de drones van de voorbeeldspeler en alle andere drones van de bandleden hierop aanpassen.

Houdt rekening met het feit dat, indien het koud weer is, zich snel vocht kan verzamelen in de drones en het dan naar beneden sijpelt richting dronereeds; het is daarom zaak bij koud weer het stemmen zo kort mogelijk te houden.

Als echter het zeer warm en droog weer is, kan het stemmen van de GHB leiden tot een verschuiving van de toon naar een ietwat hoger klank en de drones kunnen uitdrogen waardoor zij dienst kunnen weigeren.

Het vinden van de juiste balans is de kunst en dit kan men alleen onder de knie krijgen door veel te oefenen en door lering uit eerder opgedane ervaringen te trekken.

*Bron: http://www.appsreeds.com/new_page_18.htm
© Chris Apps, 2000*

*vrij vertaald in het Nederlands door H. Dolmans, piper bij Batavorum Pipes and Drums, Nijmegen
www.batavorum.itgo.com*

Herdruckt door Holbaek Pipe Band in augustus 2002 met vriendelijke toestemming van de auteur.